

F10/2006 - Problémy a perspektivy elektronické filatelistické literatury

Problémy a perspektivy elektronické filatelistické literatury

Ve filatelistickém světě probíhá diskuse o elektronické filatelistické literatuře. Protože se s touto relativní novinkou setkáváme stále častěji i u nás, rád bych o této diskusi informoval naše čtenáře a připojil navíc i pár poznámek.

Diskusi odstartoval článek Francise Kiddla, předsedy komise FIP pro filatelistickou literaturu, otištěný v časopise FIP Flash č. 94/2005.

V úvodu konstatuje, že elektronická média, zejména CD a internetové stránky, mají rostoucí vliv na filatelistickou literaturu. Tato média obsahují tisíce stránek, které mohou filatelisté využít při odborném výzkumu. Navíc internetové stránky se mohou měnit průběžně a jsou dostupné širokému okruhu zájemců. Proto mohou být užitečným prostředkem publikování průběžných výsledků filatelistického výzkumu.

CD jsou stále populárnější jako výstupní médium, protože jsou levná a mohou obsahovat velký objem textových i obrazových informací. Navíc umožňují vyhledávat informace na základě klíčových slov. Roste počet případů, kdy jsou na CD převáděny kompletní ročníky časopisů. V této podobě je dnes dostupný i časopis London Philatelist – kompletně všechny ročníky od roku 1892. Díky zpřístupnění jinak často obtížně dostupných informací na CD dostávají možnosti filatelistického výzkumu nový rozměr.

Jedním z hlavních úkolů komise FIP pro filatelistickou literaturu je podporovat veškerou novou literaturu – ve všech formách. Vedle toho musí vytvářet pravidla pro hodnocení filatelistické literatury na filatelistických výstavách.

Hodnocení literatury v elektronické formě však přináší určité problémy. Některá CD mohou být problematická z hlediska počítačového systému a použitého softwaru. Na výstavě se je nemusí podařit otevřít a číst na instalovaných počítačích. Obsah CD může být složitě komplexně strukturovaný a může být obtížné mu porozumět.

Pokud se týče internetových stránek, ty podle F. Kiddla nelze na mezinárodních filatelistických výstavách vůbec hodnotit. Autor připomíná soutěž filatelistických internetových stránek, kterou před časem organizovala Mezinárodní filatelistická federace FIP. Jejím iniciátorem byl ředitel FIP Charlie Peterson. V té době byly internetové stránky „v dětských letech“ a většinou nebyly příliš rozsáhlé. Proběhly čtyři ročníky soutěže, první měl na starosti Ch. Peterson, další tři F. Kiddle. Poté bylo rozhodnuto soutěž zrušit, protože její vyhodnocování bylo časově příliš náročné. Stránky se staly komplikovanějšími, přibýly vzájemné odkazy, indexy, záložky. Navíc internetové stránky je vzhledem k jejich dynamice a „nestabilitě“ možné hodnotit pouze v daném okamžiku.

Na tento článek reagoval poměrně dlouhou statí prezident Mezinárodního svazu filatelistických novinářů AIJP Wolfgang Maassen (FIP Flash 95/2006). Článek má příznačný název Digitální publikování – problém svazů – budoucnost autorů. Zde vyjádřené názory podpořilo vedení AIJP.

Oba materiály byly přetištěny i v dalších médiích (FEPA NEWS, Bulletin AIJP).

W. Maassen polemizuje s názory F. Kiddla ohledně velkého rozsahu a proměnlivosti obsahu elektronické filatelistické literatury, zejména internetových stránek. Pokud jde o rozsah, ten je u filatelistických exponátů omezen počtem výstavních ploch, u časopisů zpravidla na jeden nebo dva ročníky, u knih však žádné omezení neexistuje. Nikdy se ale nestalo, že by jury kvůli rozsahu nehodnotila rozsáhlá (i vícesvazková) tištěná díla, která mohou mít i přes tisíc stran.

Pokud jde o vývoj obsahu, procházejí jím všechny filatelistické exponáty. I tady jury hodnotí to, co exponát v daném okamžiku výstavy obsahuje a jak je zpracován. Podobně u časopisů je pokaždé vystaven poslední ročník a knihy se mohou dočkat dalších, zpravidla rozšířených a přepracovaných vydání.

Takže problémy, na které F. Kiddle upozorňuje, nejsou charakteristické jen pro internetové stránky.

Podle W. Maassena je třeba internetovou literaturu rozdělit na dvě skupiny. První tvoří díla vytvořená textovým nebo sázecím programem (zpravidla ve formátech *.doc nebo *.pdf), která jsou z nákladových důvodů umístěna na internetu, místo aby byla vytištěna na papíře. Druhou skupinu představují internetové stránky srovnatelné s časopisem. Obsahují měnící se redakčně zpracované informace. I na těchto stránkách můžeme najít texty (články, studie) patřící do první skupiny.

V posledních letech je prokazatelné, že stále větší množství filatelistické literatury je publikováno výhradně (případně také) digitálně. Už z finančních důvodů. Vzhledem k menšímu počtu zájemců klesají náklady tištěné filatelistické literatury a tento trend bude zřejmě dále pokračovat. I katalogy, které byly vydávány ve vysokých nákladech, přecházejí na internet. Příkladem může být MICHEL–Online–Katalog. Podobně přecházejí na internetovou podobu i některé publikace vydávané dříve jako tištěné. Proč by měly být jen kvůli tomu vyřazeny z hodnocené filatelistické literatury?

W. Maassen připomíná, že výsledky literární tvůrčí činnosti jsou mnohem širší než jen tištěné knihy nebo časopisy. Jsou to nejen CD a internetové stránky, ale také podle literární předlohy vzniklé videofilmy, krátké filmy nebo rozhlasové pořady. Výsledkem tvůrčí práce jsou také fotografie. Dokumentární a reportážní fotografování patří mezi novináře. To vše s filatelistickou tematikou by mohlo být předmětem hodnocení na filatelistických výstavách. Místo „třídy literatury“ by správněji měla existovat „třída médií“.

Internet představuje také možnost pro budoucnost filatelie, protože část dnešních mladých lidí se pohybuje převážně v digitálním světě.

W. Maassen uzavírá, že i filatelistické výstavy, ať už na mezinárodní nebo národní úrovni, musí jít s dobou. I když to jurymanům, kteří nejsou příliš zběhlí v práci s moderními médii, připadá těžké.

Pochopitelně je nutné překonat technické potíže, které uvádí článek F. Kiddla. Proto W. Maassen navrhuje, aby byly specifikovány formáty, které musí CD coby exponát ve třídě filatelistické literatury splňovat jako předpoklad možného hodnocení. Pokud jde o internetové stránky, mohl by být stanoven maximální rozsah toho, co bude jury hodnotit.

Pro hodnocení různých médií bude třeba vypracovat pravidla, kterými se budou výstavní jury řídit.

x x x

Tolik tedy základní myšlenky ze dvou principiálních článků věnovaných elektronické filatelistické literatuře (a v širším smyslu vlastně nejen jí, ale obecně médiím). Různé názory na elektronickou filatelistickou literaturu a diskuse o nich budou jistě předmětem zasedání komise FIP pro literaturu i setkání členů AIJP. Věřme, že se podaří co nejrychleji najít řešení, které „zrovnoprávní“ elektronickou literaturu a umožní její kvalifikované hodnocení na filatelistických výstavách.

Dovolil bych si připojit ještě několik poznámek: S elektronickou literaturou nám bohužel moc nepomohou pravidla pro hodnocení filatelistické literatury na výstavách FIP (SREV). Tento oficiální dokument (stejně jako navazující doplňující pravidla), veřejně dostupný na internetových stránkách FIP, byl schválen 5. 11. 1985. Nemám důvod pochybovat, že tento dokument stále platí. Nelze se však divit, že definuje literaturu jako tištěná sdělení. Vždyť pochází ještě z „doby předpécéčkové“ (podle představ některých mladých lidí to bylo hned po dinosaurech). Není pochyb o tom, že tady FIP a zejména její komise pro literaturu trochu zaspala vývoj. Také nyní předkládané návrhy na novelizaci pravidel hodnocení mají spíše „kosmetický charakter“ a elektronické literatury se netýkají. Jistě je nejvyšší čas napravit tuto situaci, která de facto znemožňuje hodnotit exponáty elektronické literatury na výstavách FIP.

Pokud jsou na filatelistických výstavách hodnocena CD jako filatelistická literatura, děje se tak zřejmě víceméně na základě analogie s tištěnou literaturou. Slyšel jsem ovšem vyjádření, že medaile se CD zatím přiděluji spíš „od oka“.

Problematické bývá často už samotné vystavení exponátů ve třídě filatelistické literatury. Na výstavách u nás je najdeme nejčastěji v uzavřené vitrině. Diváci tedy vidí jen obal knihy, titulní stranu prvního čísla zpravodaje nebo krabičku na CD. To je – s trochou nadsázky – skoro stejné, jako kdyby byly ze soutěžních exponátů vystaveny jen titulní listy. Pravda je, že některou literaturu návštěvníci už znají, protože vyšla nějakou dobu před výstavou. Naproti tomu i v dobře známých exponátech mohou najít na poslední chvíli doplněný zajímavý materiál, protože exponáty se stále vyvíjejí.

Na mezinárodních výstavách bývá pravidlem čítárna filatelistické literatury, jak ji vyžaduje FIP. Tam si mohou zájemci exponáty literatury aspoň prolistovat. Pro seznámení s elektronickou literaturou by měly být k dispozici počítače. Pokud by byly exponátem internetové stránky, musel by být počítač napojený on-line, což dnes už není nesplnitelný požadavek. V čítárnách většinou nebývá nabito. Stále platí, že větší pozornost věnují návštěvníci výstav (vybraným) exponátům na rámech než literatuře.

Větším problémem než vystavení a hodnocení CD, je hodnocení internetových stránek jako exponátu filatelistické literatury. Tady je analogie k tištěné literatuře ještě volnější než u CD, která mohou být (při troše dobré vůle) považována jen za jiné technické médium použité k publikování. Proto výstavy a jurymani zatím dávají raději „ruce pryč od internetu“. Absence pravidel pro hodnocení, kterými by se měli jurymani řídit, je k tomu opravňuje.

V souvislosti s připravovanou světovou výstavou PRAGA 2008 se často mluví také o exponátech elektronické literatury. V připravovaných výstavních propozicích se ve třídě filatelistické literatury vyskytuje skupina nazvaná „elektronická média“. Je otázkou, co si pod tím kdo představuje. Většina asi CD (o tom svědčí i odkaz na termíny vydání jako u exponátů tištěné literatury). Pokud by někdo přihlásil internetové stránky, jurymani FIP by nejspíš nevěděli, co s nimi, podle čeho a jak je mají hodnotit.

V této souvislosti stojí za zmínku mimořádný průkopnický krok českých filatelistů, příprava virtuální filatelistické výstavy OLYMPSPORT 2007, jejíž exponáty budou k vidění pouze na internetu.

I tato výstava má mít třídu filatelistické literatury. Pokud vím, nepůjde však o soutěž exponátů elektronické filatelistické literatury (i když se to skoro nabízí). Vystavovatelé pošlou organizátorům tištěnou literaturu, která bude převedena do elektronické podoby (naskenována) a takto vystavena. Tištěné publikace pak obohatí knihovnu českého Olympsportu. Není právě taková průkopnická a experimentální výstava příležitostí k tomu, aby soutěžními exponáty byla elektronická literatura v nejširším smyslu, tedy včetně internetových stránek? Byť zatím chybí pravidla FIP pro hodnocení.

Jak je vidět, problematika elektronické filatelistické literatury je velmi živá. Zdá se, že FIP a její komise pro literaturu musí především dohnat určité „zaspání“ a udělat všechno pro to, aby byla veškerá elektronická literatura zrovnoprávněna s literaturou tištěnou. Jedině tak se předejde situaci, kdy bude vznikat stále více odborné filatelistické literatury v podobě, kterou nebudou moci autoři přihlásit na výstavy jako plnohodnotné exponáty. Jen proto, že neexistují příslušné směrnice a jurymani si nevědí rady.

Miroslav Langhammer